

умовою ведення бухгалтерського обліку на сучасному сільськогосподарському підприємстві. Величина природоохоронних витрат може бути виявлена в результаті екологічних ревізій, що представляють собою періодично необхідну і документально підтверджену оцінку поточної екологічної діяльності аграрного підприємства. Під час ревізій здійснюється аналіз основних і допоміжних служб підприємства у екологічній сфері, визначаються недоліки і випрацьовуються рекомендації щодо їх усунення [3, с. 80-92].

Дослідження практики обліку і аудиту екологічних витрат вітчизняних аграрних підприємств свідчить про їх низький рівень, що особливо вирізняється на фоні подібного досвіду зарубіжних підприємств. У переважній більшості аграрних підприємств екологічні затрати складають значні суми, які можна оптимізувати за умов ефективного управління ними. Тому логічним є виокремлення витрат на екологічну діяльність, їх аналіз і подання управлінському складу не тільки у загальному обсязі витрат, але і окремо. Це пов'язано з тим, що за умов відсутності у аграрних підприємств відповідних механізмів і процедур по обліку і аудиту екологічних витрат керівництво і власники не мають уявлення про їх рівень, і не можуть управляти ними.

Література

1. Лень В. Екологічні збитки, витрати та втрати: поняття та зміст / В. Лень, О. Колівешко // Науково-практичний журнал “Бухгалтерський облік і аудит”. – 2014. – № 8. – С. 10.
2. Колівешко О. М. Визначення та структура екологічних витрат підприємства / О. М. Колівешко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Сер. “Економічні науки”: науковий збірник. – 2013. – № 3 (68). – С. 8-14.
3. Бородин А. И. Методы учёта и анализа экологических затрат / А. И. Бородин // Весник Чувашского университета. – Ч., 2004. – № 1. – С. 80-92.

Наталія Собко

Тернопільський національний економічний університет

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ ТА БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Причиною кризового стану в економіці держави, стало байдуже відношення до майбутнього, особливо це виявилось в політиці управління як економікою держави так і політикою управління більшості підприємств. Як ми можемо досягти фінансово зростання не забезпечивши безпечного інноваційного розвитку.

Наявність значної кількості підприємств різноманітних форм власності, значний рівень конкуренції (не завжди добросовісної), комерційний шпіонаж та інші прояви криміналізації бізнесу викликають необхідність суб'єктів господарювання приділяти велику увагу забезпеченню фінансово-економічної безпеки при впровадженні інноваційної діяльності.

Потреба в безпеці притаманна будь-якій системі, тому економічна безпека є універсальною категорією, що відбиває захищеність суб'єктів економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи підприємством, домогосподарством, що і зумовило актуальність обраного дослідження.

У сучасній науковій літературі існує декілька підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства». Наведемо основні з них:

– економічна безпека – розглядається як стан захисту від загроз (як внутрішніх так і зовнішніх, а також нейтралізація негативної дії фінансових і банківських криз та навмисних дій конкурентів, тіньових структур);

– економічна безпека – як ефективність впровадження інноваційної діяльності (спроможність до саморозвитку, відновлення);

– економічна безпека – державне інноваційне регулювання економічної діяльності та вирішення проблем розвитку інтелектуального потенціалу при вирішенні від внутрішніх і зовнішніх загроз, ризиків і небезпек;

– економічна безпека – як стійкість, зокрема фінансова (фінансово стійке підприємство здатне забезпечувати безперебійну виробничу діяльність, зберігати інвестиційну привабливість і здатність фінансувати подальший інноваційно-технологічний розвиток, а головне – отримувати стабільний прибуток);

– економічна безпека – міра гармонізації інтересів підприємств при залученні інвестицій та впровадженні інновацій у часі та просторі.

Статтею 17 Конституції України прямо передбачено, що наряду з захистом суверенітету і державної цілісності України, «забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу».

Головними законодавчими інструментами забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств є Закони України: «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про інформацію», «Про державну таємницю», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на зазначення походження товарів» [1].

Установами, що забезпечують економічну безпеку підприємств в Україні виступають: Служба безпеки України; Рада національної безпеки і оборони України; центральні та місцеві органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування (здійснюють

державну політику у сфері охорони економічної безпеки в межах своїх повноважень); Антимонопольний комітет України; Установа у сфері охорони прав на винаходи (корисні моделі); Установа у сфері охорони прав на знаки для товарів і послуг; Установа у сфері охорони прав на зазначення походження товарів.

Водночас економічна безпека нерозривно пов'язана також з політичною, інформаційною, військово-політичною безпеками через відповідні інструменти та важелі дієвого впливу.

Як акцентується у Концепції економічної безпеки України, розробленій науковцями Інституту економічного прогнозування НАН України під керівництвом академіка НАНУ Гейця В.М., «... забезпечення економічної безпеки – це гарантія незалежності країни, умови стабільності та ефективної життєдіяльності суспільства» [2, С. 6].

Отже, з вище сказаного можемо зробити такий висновок, що економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів внутрішнього та зовнішнього середовища, а також здатність швидше усунути різноманітні загрози чи пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності.

Під економічною безпекою підприємства слід розуміти захищеність його потенціалу (виробничого, організаційно-технічного, інноваційного, фінансово-економічного, соціального) від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних погроз, а також здатність суб'єкта господарювання до відтворення.

Неспівпадання національних економічних інтересів, що трансформуються у цілі державної політики безпеки, в тому числі і економічної безпеки, стають причиною зовнішніх та внутрішніх конфліктів, різких протиріч, створюючи загрози економічній безпеці, до яких, за визначенням дослідників, зокрема відносяться:

- спад виробництва, недонавантаження виробничих потужностей, зношеність основних фондів, деградація наукоємних виробництв, що призводить до посилення економічної залежності від зарубіжних країн;

- низька конкурентоспроможність національної економіки, викликана відсталістю технологічної бази більшості галузей, високою енергоємністю, низькою якістю продукції та високими витратами виробництва;

- зниження інвестиційної активності;

- набуття монопольного становища окремими виробниками або великим колом великих фірм у виробництві життєво необхідних товарів;

- погіршення стану платіжно-грошової системи, концентрація основної грошової маси на посередницьких операціях і короткострокових формах кредитування;

– дефіцит паливно-енергетичних ресурсів;

– економічна злочинність (незаконна торгівля енергоносіями, мінеральними ресурсами, посадові злочини, корупція, хабарництво, рекет, порушення правил ведення валютних операцій, ухилення від сплати податків тощо);

– значне зменшення витрат на наукову та інноваційну діяльність, включаючи кошти держбюджету, зниження якості досліджень на стратегічно важливих наукових напрямках, скорочення числа науково-технічних кадрів, в тому числі й найбільш кваліфікованих, котрі переходять у сферу

бізнесу або покидають Україну, скорочення фахівців, які займаються фундаментальними дослідженнями, що призводить до розвалу науково-технічного потенціалу країни;

– набуття економічною кризою в Україні затяжного характеру, відсутність помітного прогресу в структурній перебудові економіки, побудові цивілізованих ринкових відносин.

При аналізі економічної безпеки передбачається виділення передусім наступних трьох основних чинників:

– економічна незалежність, яка передбачає перш за все самостійність в формуванні економічної політики, здійснення державного контролю над національними ресурсами і державним регулюванням економіки та можливість використання національних конкурентних переваг для забезпечення рівноправної участі у міжнародному поділі праці;

– стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає забезпечення міцності і надійності всіх елементів економічної системи, захист всіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності та стримання дестабілізуючих факторів;

– здатність до саморозвитку і прогресу, тобто можливість вибору власної моделі розвитку та здатність самостійно реалізувати і захищати національні економічні інтереси, а також здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективно-інноваційно-інвестиційну політику, розвивати інтелектуальний і духовний потенціал країни [3].

Необхідно усвідомити, що всі види ризиків і загроз настільки між собою пов'язані, що іноді відділити їх один від одного неможливо. Наприклад, економічна експансія, яка проявляється через надмірний імпорт товарів та інші загрози економічному розвитку країни, призводить до зниження виробництва, згортання галузей народного господарства країни, підвищує залежність її економіки від поставок з інших держав, зменшує кількість робочих місць, пригнічує власне виробництво, розвиток продуктивних сил, створює сприятливе середовище для виникнення різноманітних загроз як для

підприємництва, так і для економічної безпеки держави в цілому. Сюди ж можна віднести демографічні, енергетичні, сировинні та інші загрози.

Отже, інноваційність як феномен соціально-економічного життя будь-якого підприємства має багато різноманітних проявів та пов'язана з різними факторами, регулятивними нюансами, стимулами економічного та неекономічного порядку. В сучасних умовах зростання взаємної залежності країн, загострення глобальної конкуренції вона є запорукою прогресу та фактором формування, нарощування конкурентної сили, забезпечення добробуту населення а також розвитку і процвітання підприємства.

Література

1. Закон України «Про основи Національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №39. – 351с.
2. Концепція економічної безпеки України / І-т екон. прогнозування. Кер. проекту В.М. Гейць. – К.: Логос, 1999. – 56 с.
3. Язлюк Б. Формування та реалізація інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств / Борис Язлюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Економіка. — Тернопіль, 2006. — Вип. 20. — С. 149-152

Ірина Соловей

Тернопільський національний економічний університет

СУТНІСТЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Перехід економіки до ринкових методів господарювання зумовив підвищення ризику і посилення конкуренції. Через появу нових комерційних структур, зміну форм власності формується конкурентне становище отже виникає об'єктивна необхідність вивчення конкуренції та конкурентноздатності господарюючих суб'єктів, її інтенсивності, перегляду існуючої практики.

Зазначимо, що теорія та методологія дослідження конкурентоспроможності в Україні перебуває в стадії становлення, що визначається історичними умовами розвитку вітчизняної економічної науки. Поряд з цим актуальність даного поняття обумовлює досить широке висвітлення його у фаховій літературі. Грунтовного дослідження потребує розкриття даної проблематики по відношенню до сільськогосподарської продукції за регіонами.

Метою даного дослідження є висвітлення суті конкурентоспроможності виробництва сільськогосподарської продукції.